

Управління культури, національностей та релігій
Миколаївської облдержадміністрації
Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна

Спиридон Черкасенко: **постать у вирі історії**

Рекомендаційний список літератури

Миколаїв
2016

Укладач Л. Г. Шевцова
Редактор Л. І. Давидюк, І. М. Зарицька
Відповідальна за випуск Т. А. Жайворонок

Спиридон Черкасенко: постать у вирі історії : рекомендаційний список літератури / Миколаївська обл. б-ка для дітей ім. В. О. Лягіна ; уклад. Л. Г. Шевцова. – Миколаїв, 2016. – 32 с.

У виданні представлена біографія Спиридона Черкасенка, бібліографія творів С. Ф. Черкасенка та література про його життя та творчість, методика викладання творчості письменника. Список складено на основі записів з електронних та карткових каталогів нижченаведених бібліотек:

- Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського (НБУВ)
- Національна парламентська бібліотека України (НПБУ)
- Національна бібліотека України для дітей (НБУ для дітей)
- Наукова бібліотека Національного університету "Києво-Могилянська Академія" (НБ НаУКМА)
- Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка)
- Наукова бібліотека Миколаївського національного університету ім.В.О.Сухомлинського (НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського)
- Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гмирьова (МОУНБ ім. О. Гмирьова)
- Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна (МОБД ім. В. О. Лягіна)
- Миколаївська обласна бібліотека для юнацтва (МОБЮ)
- Науково-педагогічна бібліотека м. Миколаєва (НПБ м. Миколаєва)
- Центральна міська бібліотека ім. М. Л. Кропивницького ЦБС для дорослих м.Миколаєва (ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС)
- Центральна міська бібліотека для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко (ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко)

Спиридон Черкасенко –
поет, прозаїк, драматург, педагог, публіцист,
просвітник, літературний критик
(1876-1940)

Передмова

В історії Миколаївщини є люди, життя і діяльність яких становлять славу нашої землі. Серед них гідне місце посідають письменники. Їхня творча спадщина – це духовний скарб Миколаївщини. Своєю творчістю вони збагачують наші серця гідністю, честю, життєвою мудрістю, красою та любов'ю до рідного краю.

Миколаївська земля подарувала не тільки Україні, а й світові багатьох видатних особистостей. До видатних особистостей, що визначали розвиток наукової та педагогічної думки в Україні початку XX сторіччя, належить і постать Спиридона Феодосійовича Черкасенка, яка лише в роки незалежності України повернулася на терени вітчизняної історії.

Ім'я народного вчителя та письменника Спиридона Черкасенка у радянські часи було викреслене з літературного процесу й заборонене на території України від початку 1920-х років. У Радянській Україні його сприймали лише як автора художніх творів, а педагогічна діяльність не була предметом наукових досліджень. Творчість Спиридона Черкасенка дозволили вивчати тільки після проголошення незалежності України.

Спиридон Черкасенко народився й жив у буремні часи, заставши дві революції (1905 та 1917 років), дві світові війни (Першу світову і Другу світову) та ще кілька локальних військових конфліктів, зокрема, і визвольні змагання. Черкасенко був дієвим учасником національно-визвольного руху українців та активним громадянським і культурним діячем початку XX століття. Він мешкав у Російській імперії, Українській Народній Республіці, Австрії, Чехословаччині та Чехії, спілкувався, листувався та знався з численною плеядою відомих культурних та суспільних діячів того часу як українських, так і закордонних. Його біографія відображає всі складні перипетії початку XX століття на теренах України і Європи.

І тільки з проголошенням незалежності і державного суверенітету України ім'я нашого славетного земляка – поета, прозаїка, драматурга, педагога, публіциста, просвітника, літературного критика Спиридона Черкасенка – повертається до всього українства, до нас з вами, несучи з собою, беззаперечно, вагому частку культури початку минулого століття.

Життєвий шлях Спиридона Черкасенка

Спиридон Феодосійович Черкасенко народився 24 грудня (11 грудня за старим стилем) 1876 року в місті Новий Буг Катеринославського повіту Херсонської губернії (тепер Миколаївська область) у бідній, малоземельній селянській родині Феодосія і Параскеви Черкасенків. Дитинство його проходило у Новому Бузі.

Батько, помітивши потяг сина до знань, віддав його до двокласної школи. Початкова школа справила велике враження на Спиридона Черкасенка, виховавши його естетичні і творчі вподобання. Найбільший вплив на Черкасенка справили книги. Любов до читання, яка поступово переростала в пристрасне захоплення літературою, сприяла його шкільним успіхам. Спиридон став кращим учнем і навіть сам почав пробувати писати вірші російською та українською мовами.

Коли Спиридону Черкасенку виповнилося десять років, він вступив до Новобузького двокласного училища. 1892-1895 роках навчався в Новобузькій учительській семінарії. У віці 19 років Спиридон Черкасенко почав працювати вчителем народних шкіл Катеринославщини. 1901 року його переведено на посаду вчителя на Лідіївські рудники (колишня Юзівка), там він прожив дев'ять років, навчаючи шахтарських дітей і проводячи серед шахтарів культурно-освітню роботу.

Довголітня учительська праця в шахтарському середовищі дала початківцеві великий запас життєвих спостережень, які він художньо реалізував у своїх поезіях, оповіданнях та п'єсах із шахтарського життя.

У червні 1904 року в журналі «Літературно-науковий вісник» була опублікована перша добірка віршів, яка складалася з семи поезій, а саме: «Батьківська бандура», «Огні», «Товаришам», «Ученому педантові», «Сіячі», «Поле» та «Багато журливих пісень ми співали...». Поетичні твори почали з'являтися в усіх альманахах.

1905 року С. Черкасенко став батьком, і ця подія великою мірою вплинула на подальші педагогічні ідеї та життя педагога, про що свідчать видання автором протягом 1907, 1910–1912 років великої кількості творів для дітей, а саме: збірка казок та віршів «Діткам», авторські казки «Як вродилася пісня», «Убогий жид» (всі твори – 1907 року), дитяче оповідання «Яма» (1910 рік); 1911 року окремим виданням виходить оповідання «Ахметка», 1912 року виходить з друку збірка дитячих оповідань під загальною назвою «Маленький горбань» (до неї увійшли такі твори, як «Маленький горбань», «Яма», «Безпритульні», «Гараськів Великдень», «Воронько», «Ахметка»), а також збірка «Ялинка. Як упорядковувати дитячі свята». Тематична та ідейна спрямованість творів для дітей С. Черкасенка направлена на виховання у них таких моральних якостей, як дружба, відвага, доброзичливість, вірність та готовність у будь-яку хвилину прийти на допомогу.

Із 1910 року Спиридон Черкасенко перебував у Києві, працював у редакції педагогічного журналу «Світло», в товаристві «Українська школа», писав фейлетони, оповідання та статті до газети «Рада», а в них вів рубрики «З газет і журналів» та «З сучасних настроїв», у журналі «Літературно-науковий вісник» вів публіцистичний розділ «З українського життя», був членом редакції

журналу «Дзвін», в якому публікував статті на різні педагогічні теми, що є показником його інтересу до проблем освіти на території тогочасної України.

У зв'язку з тим, що повної свободи слова в часи творчої діяльності педагога не було, С. Черкасенку часто доводилось або зовсім не підписувати власні статті, або використовувати псевдоніми: К. С, П. С, С. Т., С. Ч., П-л, С-ко, Ч-енко Ч., Черкасен, Аматор, Викторович С, Грицько Г., Дід, Киянин, Кіпчук Віктор, Педагог, Подолянин, Провінціал, Свій, Скептик, Спостережливий, Стах Петро, Стеценко К., Театрал, Тодосієнко С. тощо.

З початком Першої світової війни, через закриття українських періодичних видань, колишній учитель пішов працювати в театр Миколи Садовського, де займав різні адміністративні посади, допомагав головному режисеру організовувати українське театральне життя в Києві.

Протягом 1917–1918 років Спиридон Черкасенко укладав читанки й букварі для українських шкіл («Буквар», «Рідна школа: Читанка», I, II, III, IV, «Найпотрібніші правила правопису», «Граматка» та ін.). Разом з театром М. Садовського 1919 року він переїхав до Кам'янця-Подільського, куди змушені були перед більшовицьким наступом перебраться з Києва урядові і культурно-освітні інституції Української Народної Республіки.

1919 року уряд УНР запропонував Спиридону Черкасенку готувати підручники для українських шкіл і з цією метою відрядив його до столиці Австрії – Відня, де педагог працював у видавництвах «Дзвін», «Українська школа», «Земля» та займався укладанням та редагуванням українських книжок, у тому числі і підручників для початкової школи.

Австрія не надто сподобалася поету. У Відні він не знайшов спільної мови з тодішньою українською політичною еміграцією. Українські видавництва, в яких він працював, поступово припиняли свою діяльність, тому Черкасенко залишив Відень. Основна частина української еміграції на початку 1920-х років перебиралась з Відня до Праги. Але письменник і педагог Спиридон Черкасенко обрав інший шлях – ближче до українського середовища: «аби довкола були свої, своя мова».

1923 року він їде до Ужгорода, головного міста тодішньої Підкарпатської Русі, що, після розвалу Австро-Угорщини, з 1919 року увійшла до складу Чехословацької республіки. Тут доля знову звела його з Миколою Садовським, який очолив просвітянський театр на Закарпатті. Незабаром Микола Садовський повернувся в Україну, а Черкасенко залишився працювати театральним референтом товариства «Просвіта» в Ужгороді. Там письменник прожив до 1929 року, брав участь у місцевому культурному, театральному і літературному житті. Брався видавати й упорядковувати популярні журнали для шкільної молоді: «Пчілку», «Віночок», «Наш рідний край». Ці журнали стали ініціаторами та вихователями молодіжного патріотичного руху в краї. Відомою стала співпраця Спиридона Черкасенка як із пластовими виданнями, відтак і з самим товариством «Пласт» на Закарпатті. Він писав туди статті, оповідання, п'єси і навіть пісні. У журналах «Пласт» та «Ватра» він помістив ще кілька перекладів зі світової скаутської літератури, опублікував славнозвісний гімн закарпатських пластунів: «Гей, пластуни! Гей, юнаки!...» та кілька пластунських п'єс: «Вечірній гість», «Лісові чари».

Активна просвітницька діяльність Спиридона Черкасенка не залишалася поза увагою місцевих властей, які чинили йому усякі перепони і перешкоди.

Непохитний у своїх поглядах та переконаннях, Черкасенко змушений був під тиском влади 1929 року покинути Ужгород. Письменник виїхав до Чехії і оселився в селі Горні Черношіце, що на околиці Праги, де й прожив до кінця життя.

Одержавши в березні 1939 року звістку про загибель сина, Спиридон Черкасенко тяжко захворів. Доглядали його ченці. 8 лютого 1940 року письменника не стало. Поховали його на Ольшанському цвинтарі у Празі. За переказами, смерть Черкасенка – символічна і несподівана: за робочим столом із пером у руці, над останнім твором.

Вшанування пам'яті Спиридона Черкасенка

Відразу після революційних подій в Україні та приходу до влади більшовиків творчість Спиридона Черкасенка була поширена серед українців. У трудових школах діти вчилися за складеною ним читанкою, а такі пісні на поезії Черкасенка, як «Тихо над річкою» і «Ой, чого ти, дубе» залишалися в репертуарах українських співаків та хорових капел. Проте згодом Черкасенко і його твори були заборонені. Пам'ять про письменника повернулася до українців з 2000-х років. Біографію та творчість Спиридона Черкасенка детально вивчають в українських школах на уроках української літератури. На слова віршів Спиридона Черкасенка написані знані в Україні пісні. За мотивами роману Спиридона Черкасенка «Пригоди молодого лицаря» український

кінорежисер Сергій Омельчук зняв художній фільм «Дорога на Січ».

З ініціативи місцевого осередку Новобузької «Просвіти», було створено Новобузький районний благодійний фонд імені С. Ф. Черкасенка. У Новобузькому педагогічному коледжі (раніше Новобузька учительська семінарія – навчальний заклад, який, як відомо, закінчив Спиридон Черкасенко 1895 року) встановлена пам'ятна дошка на честь знаменитого земляка. У місті Новий Буг по вулиці Спиридона Черкасенка, №64, на стіні будинку, де проживала родина Черкасенків, 28 грудня 2000 року встановлено меморіальну дошку. У Новобузькій центральній районній бібліотеці 22 грудня 2006 року, до 130-річчя з дня народження Спиридона Черкасенка, урочисто відкрили літературну вітальню імені Спиридона Черкасенка. У місті Новий Буг проводиться конкурс читців поезії С. Черкасенка, а також власних літературознавчих, поетичних творів про поета, в якому беруть участь таланти Новобужжя.

Творчі набутки Спиридона Черкасенка

Оцінюючи доробок Спиридона Черкасенка в галузі упорядкування педагогічно-навчальних посібників (читанок, букварів, граматик), сучасники відзначали їхню глибоку науковість, дух часу, пошану до праці та рідної землі, легкість і доступність викладу матеріалу, мовну досконалість і національну самобутність.

Як громадський діяч письменник та журналіст Спиридон Черкасенко підтримував широкі й тісні зв'язки з багатьма українськими часописами, видавцями, літературними критиками, політичними діячами та представниками освітніх рухів. Через свої художні твори та публіцистику він впливав на суспільні настрої та пробуджував українську самосвідомість.

Творчість Спиридона Черкасенка багатогранна, починаючи від поезій і закінчуючи публіцистикою, він друкувався майже в усіх українських газетах і журналах на західноукраїнських землях і в еміграції. Черкасенко писав вірші, оповідання, п'єси, наукові та педагогічні розвідки, публіцистичні огляди, статті, крім того, він був упорядником навчальних посібників.

Від гостросюжетних п'єс із шахтарського життя до історичних драм, від оповідок шахтарської буденності до історичного роману, від соціально-побутових віршувань до глибоких педагогічно-публіцистичних роздумів – такий творчий шлях Спиридона Черкасенка.

Перша поетична збірка Спиридона Черкасенка носила назву «Хвилини» (1909). Вона засвідчила, як автор шукає власні шляхи, задля поетичного відтворення доволішнього світу. Поетичною родзинкою стала його лірика, у вигляді музично «озвучених» замальовок: «Симфонія ночі», «Серенади», «Романси», «Тихої ночі». Із 1917 до 1921 року Черкасенко багато писав на патріотичні теми, закликав до боротьби за українську державність. Письменник звертався до української історичної традиції, створював національно-патріотичні гасла. Підсумком двадцятилітньої поетичної творчості Спиридона Черкасенка стали його «Твори» (1920–1921 рр.), які він видав у Відні під псевдонімом «Петро Стах». Ці «Твори» склали три томи оригінальної лірики й були присвячені його побратиму – другові Юркові Сірому. Більшість цих творів носила патріотичну спрямованість.

Уже від початку своєї літературної діяльності Спиридон Черкасенко працював і в жанрі прози, пишучи оповідання, нариси, фейлетони. Більшість з них публікувалися в тодішній українській пресі, а згодом ним була опублікована перша його прозова збірка – «На шахті». Саме в цій збірці Черкасенко заявив себе: яскраво змалював важку шахтарську буденність на початку ХХ століття. Невдовзі Спиридон Феодосійович видав другу свою збірку прози – цикл оповідань про дітей, написаних протягом 1910 – 1912 років – «Маленький горбань та інші оповідання». Універсалізм Спиридона Черкасенка підтвердила збірка дошкульних оповідок «Жарти Сатира» (1913). Шахтарська тема знову з'явилася у збірці «Вони перемогли», виданій в революційно-буремні часи 1917 року.

Після тривалої паузи, уже в еміграції, Черкасенко написав «Пригоди молодого лицаря. Роман з козацьких часів», який було видано у Львові 1937 року. Книга стала тогочасним бестселером, здобувши широку популярність на Західній Україні. Цей твір дає повну відповідь на те, ким був Спиридон Черкасенко, які цінності, життєві правила він обстоював до самого кінця його життя.

Але улюбленим літературним заняттям Спиридона Черкасенка стала драматургія. Він створив свій поетичний театр. Перші його драматичні спроби припадають на 1908 рік – п'єса «Хуртовина». Помітною подією в українському театральному житті стала також драма «Земля» (1913). Але в очах інтелігенції Спиридон Черкасенко постав непересічним драматургом, підкоривши їх своєю неоромантичною драмою – п'єсою «Казка старого млина» (1913).

Найвідоміша трагедія Спиридона Черкасенка – «Про що тирса шелестіла...» (присвята «велетневі рідної сцени Миколі Садовському») – видана 1918 року. Вона написана віршованою мовою, містить чимало пісень і своєю популярністю завдячує музиці Кирила Стеценка, створеній спеціально для цієї п'єси.

Спиридон Черкасенко написав ряд п'єс, які були адресовані, здебільшого, дитячо-юнацькій аудиторії і мали пригодницький сюжет і привабливих героїв :

«Вечірній гість» (1924), «Сміх» (1924), «Лісові чари» (1924), «Бідний Лесько» (1926), «Лібуша в таборі» (1925), «Хай живе життя» (1930), «Вигадливі бурсак» (1937), «До світла, до волі» (1937).

З часом Спиридон Черкасенко знову повернувся до історичної ретроспективи в драматургії: «Северин Наливайко» (1928), «Ціна крові» (1930), «Еспанський кабальєро Дон Хуан і Розіта» (1931). Останніми п'єсами Спиридона Черкасенка стали історичні драми «Коли народ мовчить» (1933) і «Вельможна пані Кочубеїха» (1936), присвячені добі гетьманування Івана Мазепи.

Взагалі, як драматург Спиридон Черкасенко впевнено і переконливо заявив про себе. На сьогодні відомо близько п'ятдесяти його драматичних творів: трагедій, драм, комедій, одноактів, скетчів, етюдів, створених в традиції народної творчості.

Видання творів Спиридона Черкасенка

Б. р.

Безпритульні : (оповідання) / С. Ф. Черкасенко. – 2-ге вид. - [Харків] : Українська школа, [Б. р.] - 16 с.

НБУВ

Вечірній гість : драм. картина : в 1 д. / С. Ф. Черкасенко ; муз. Я. Ярославенка. - Прага : Накладом книгарні Лаврова : Друк. «Політика», [Б. р.] - 31 с.

НПБУ

Гараськів Великдень : оповідання / С. Ф. Черкасенко. - [Б. м.] : Українська школа, [Б. р.]. - 12 с.

НБ НаУКМА

Казка старого млина : драма / С. Ф. Черкасенко. - Львів : Чайка, [Б. р.]. - 138 с. - На тит.арк. місця вид.: Київ, Відень, Львів.

НБУВ

На шахті : малюнки з шахтарського життя / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Укр. вид-во «Знаття - то сила» : Друк. Т-ва «Просвещение», [Б. р.]. - 46 с.

НПБУ, НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка

Про що тирса шелестіла... : трагедія / С. Ф. Черкасенко. - Київ ; Відень ; Львів : Чайка, [Б.р.]. - 170 с.

НБУВ, НБ НаУКМА

Шевченко й діти ; Шевченко педагогом / С. Ф. Черкасенко. - Вид. 2-ге. - [Б. м.] : Українська школа, [19--?]. - 27 с. - (Українська педагогічна бібліотека; № 1).

НПБУ, НБ НаУКМА

1907

В старім гнізді : драматичний нарис : в 4 діях / С. Ф. Черкасенко. - Полтава : Політпросвіт, 1907. - 72 с.

НБУВ

Про небо : популярна астрономія за Флямарионом / С. Ф. Черкасенко. - Полтава : Український Учитель, 1907 .

Ч. 1. - [Б. м.] : [Б.в.], 1907. - 52 с.: мал.

НБУВ

Як вродилася пісня : казка / С. Ф. Черкасенко. - Полтава : Український Учитель, 1907. - 14 с.

НБУВ, НБ НаУКМА

1908

Жарт життя : комедія на 3 дії, з 5-ти картин / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Друк. 1-ої Київ. Артлі Друк. Справи, 1908. - 56 с.

НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка

Хуртовина : драма на 5 дій / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Друкарська спілка, 1908. - 127 с.

НБ НаУКМА

1911

Ахметка: оповідання / С. Ф. Черкасенко. - Київ: Український учитель, 1911. - 16 с.: іл. - (Ілюстрована бібліотека для дітей; № 41). - На тит. арк.: С. Черкасенко.

НБУ для дітей

Маленький горбань та інші оповідання / С. Ф. Черкасенко ; мал. І. Бурячка. - [Київ]: Український Учитель, [1911?]. - 72 с.: іл. - (Ілюстрована бібліотека для дітей; № 35). - На тит. арк.: Спиридон Черкасенко.

НБУ для дітей

1912

Ялинка: як упорядковувати дитячі свята / за Є. Смирновим; упоряд. С. Черкасенко. - Видано фондом імени Бориса Грінченка. - [Київ]: Український Учитель, 1912. - 415 с.: іл.

НБУ для дітей

1913

Земля : драма в 4-х діях / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Друк. 2-ї Артлі, 1913. - 80 с. - (Наш театр).

НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка

1914

Шевченко й діти ; Шевченко педагогом / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Друкарня Київської Друкар. Спілки, 1914. - 31 с. - (Українська педагогічна бібліотека).

НБ НаУКМА

1917

Маленький горбань : оповідання / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Українська школа : Друк. Т-ва "Час" у Києві, 1917. - 16 с. : іл.

НПБУ

Маленький горбань : оповідання / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Час, 1917. - 16 с.

НБ НаУКМА

Рідна школа. Читанка 1 / склад. С. Ф. Черкасенко. - Київ : Українська школа, 1917. - 93 с.: іл.

НБУВ

1918

Жах : драматичний етюд / С. Ф. Черкасенко. - Київ ; Харків : Дзвін : Друк. Акціонер. Т-ва Ун-ту св. Володимира М.Т. Корчак-Новицького, 1918. - 18 с.

НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка

Маленький горбань: оповідання / С. Ф. Черкасенко. - Вид. 2-ге. - [Київ]: Дзвін, [1918?]. - 20 с.: іл. - (Українська школа) (Колективне читання; № 1). - На тит. арк.: Спиридон Черкасенко.

НБУ для дітей

Повинен : драматичний етюд / С. Ф. Черкасенко. - Київ ; Харків : Дзвін : Друк. Акціонер. Т-ва Ун-ту св. Володимира М. Т. Корчак-Новицького, 1918. - 16 с.

НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка

Про що тирса шелестіла... / С. Ф. Черкасенко. - Київ, 1918. - 82 с.

НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка

Про що тирса шелестіла... : трагедія / С. Ф. Черкасенко. - Київ : [Наш театр] ; Військова друк. "Герольд", 1918. - 84 с. - На тит. арк.: Присвячується велетневі рідної сцени, Миколі Садовському. - (Наш театр ; № 3).

НБ НаУКМА, НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка

Рідна школа. Читанка 1. Рік перший / склад. С. Ф. Черкасенко. - 2-ге вид. - Київ : Українська школа, 1918. - 96 с.: іл.

НБУВ

Страшна помста : драма-казка на п'ять картин : з прольогом і апотеозом : (по Гоголю) / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Друкарня Київського Союзу Кооперативних Установ "Союзбанк", 1918. - 44 с.

НБ НаУКМА

Чорна рада : (картини козацького життя XVII в.) : п'єса : в 6 карт., на 7 одмін : (по П. Кулішу) / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Друк. кооп. установ «Союзбанк», 1918. - 96 с.

НПБУ

1919

Рідна школа. Читанка 2. Рік другий / склад. С. Ф. Черкасенко. - Винниця : [Б. в.], 1919. - 112 с.

НБУВ

Рідна школа. Читанка 3 / склад. С. Ф. Черкасенко. - Київ : Дзвін, 1919. - 292 с.: іл.

НБУВ

Рідна школа. Читанка 3 / склад. С. Ф. Черкасенко. - Київ; Львів; Відень : Дзвін, 1919. - 292 с.: іл.

НБ НаУКМА

Рідна школа. Читанка 3 / склад. С. Ф. Черкасенко. - Київ : Українська школа : Дзвін, 1919. - 292 с.

НБУВ

У шахтарів. Як живуть і працюють на шахтах / С. Ф. Черкасенко. - [Київ] : Дзвін : Українська школа, [1919?]. - 78, [2] с. - (Позашкільне читання; N 3).

НПБУ

1920

Казка старого млина : драма / С. Ф. Черкасенко. - Київ ; Відень; Львів : Чайка, [1920?]. - 138 с.

НБ НаУКМА

Маленький горбань: оповідання / С. Ф. Черкасенко. - Черкаси: Видання Кооперативу "Допомога Школі" Черкаської повітової вчительської спілки, 1920. - 16 с.: іл. - (Діти: книжки для читання в школі; кн. 5). - На тит. арк.: С. Черкасенко.

НБУ для дітей

Твори. Т. 1/ С. Ф. Черкасенко. - Київ : Дзвін, 1920. - 198 с.

НБУВ

Твори. Т.1 / С. Ф. Черкасенко. - Київ ; Відень : Дзвін, 1920. - 198 с.

НБУВ, НБ НаУКМА

Твори. Т. 2 / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Дзвін, 1920. - 198 с.

НБУВ

Твори. Т. 2 / С. Ф. Черкасенко (П. Стах). - Київ : Дзвін, 1920. - 198 с.

НБУВ, НБ НаУКМА

1921

Сашків кінець : [оповідання] / С. Ф. Черкасенко. - Харків, 1921. - 20с.

НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка

1924

Лісові чари : пластова комедія : на 2 д. / С. Ф. Черкасенко. - Ужгород : Книгопечатня акц. т-ва «УНІО», 1924. - 80 с.

НПБУ

Пчолка в байках / С. Ф. Черкасенко ; з 8 образками С. Кульганека. - Ужгород: Накладом часопису "Пчолка" при товаристві "Просвіта", 1924. - 20 с.: іл. - (Діточа бібліотека часопису "Пчолка"; ч. 1). - На тит. арк.: С. Черкасенко.

НБУ для дітей

Сміх : драм. казка : в 1 д. / С. Ф. Черкасенко. - Ужгород : Накладом «Пластуна» в Ужгороді : Тип. акц. т-ва «УНІО», 1924. - 32 с.

НПБУ

1926

Поезії для молоді / С. Ф. Черкасенко. - Ужгород: [Б. в.], 1926. - 32 с. - (Діточа бібліотека новинки "Пчілка"; ч. 16). - На тит. арк.: С. Черкасенко.

НБУ для дітей

1927

Рідна школа. Читанка 2 / склад. С. Ф. Черкасенко. - Київ : Українська школа, 1927. - 144 с.

НБУВ

1928

Воронько : оповідання / С. Ф. Черкасенко. - 2-ге вид. - Харків : Книгоспілка, [1928?]. - 16 с.: іл. - На тит. арк.: С. Черкасенко.

НБУ для дітей

Юдита : [оповідання] / С. Ф. Черкасенко. - Харків, 1928. - 31с.

НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка

1929

Вибрані твори / С. Ф. Черкасенко ; упоряд. Л. Дмитрова. - Харків : Державне видавництво України, 1929. - 266 с.

НБ НаУКМА

Сашків кінець : [оповідання] / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Державне видавництво України, 1929. - 29 с.

НБ НаУКМА

1930

Вибрані твори / С.Ф. Черкасенко ; упоряд. Л. Дмитрова ; за ред. В. Арнаутова та О. Попова ; обкл. та мал. В. Косіяна. - Вид. 2-ге. - Київ: Державне видавництво України, 1930. - 258 с.: іл. - (Дитяча бібліотека українських письменників). - На тит. арк.: С. Черкасенко.

НБУ для дітей

Вибрані твори / С. Ф. Черкасенко. - Харків, 1930. - 258 с.

НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка

Воронько : [оповідання] / С. Ф. Черкасенко. - Харків ; Київ : Державне видавництво України, 1930. - 15 с.

НБ НаУКМА

П'яниця / С. Ф. Черкасенко. - Харків ; Київ : Державне видавництво України, 1930. - 11 с.

НБ НаУКМА

Страшна помста : драма-казка на чотири картини з прологом і апотеозом: по Гоголю / С. Ф. Черкасенко. - Вінніпег : [Б.в.], 1930. - 37 с.

НБУВ

1952

Пригоди молодого лицаря : роман з козацьких часів. Т. 1 / С. Ф. Черкасенко. - Вінніпег : Тиктор, 1952. - 127 с. - (Клюб приятелів української книжки ; кн.13).

НБУВ, НБ НаУКМА

Пригоди молодого лицаря : роман з козацьких часів. Т. 2 / С. Ф. Черкасенко. - Вінніпег : Тиктор, 1952. - 143 с. - (Клюб приятелів української книжки ; кн.14).

НБУВ, НБ НаУКМА

Пригоди молодого лицаря : роман з козацьких часів. Т. 3 / С. Ф. Черкасенко. - Вінніпег : Тиктор, 1952. - 175 с. - (Клюб приятелів української книжки ; кн.15).

НБУВ

1990

Поезії / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Радянський письменник, 1990. - 291 с. - (Бібліотека поета).

НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка, МОУНБ ім. О. Гмирьова, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

1991

Твори : у 2 т. / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Дніпро, 1991.

Т. 1 : Поезія. Драматичні твори / С. Ф. Черкасенко; упоряд., авт. передм. та прим. О. Мишанич. - 892 с.

Т. 2 : Оповідання ; У шахтарів. Як живуть і працюють на шахтах ; Пригоди молодого лицаря : роман з козац. часів / С. Ф. Черкасенко, упоряд. та прим. О. Мишанич. - 892 с.

НБУ для дітей, НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка, НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського, МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

1993

Пригоди молодого лицаря : роман з козацьких часів / С. Ф. Черкасенко ; передмова Г. Лукова. - Київ : Український письменник, 1993. - 303 с.

НБУ для дітей, НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка, МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

2009

Маленький горбань : [оповідання, вірші : для мол. та серед. шк. віку] / С.Ф. Черкасенко ; упорядкув. та передм. Н. В. Комар ; іл. Т. Л. Кудиненко. - Київ : Школа, 2009. - 176 с. : іл.

НБУ для дітей, МОБД ім. В. О. Лягіна, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Маленький горбань : [оповідання, вірші : для мол. та серед. шк. віку] / С.Ф. Черкасенко ; упорядкув та передм. Н. В. Комар ; іл. Т. Л. Кудиненко. - Київ : Школа, 2009. - 176 с. : іл. - (Хрестоматія школяра).

НБУ для дітей, НБУВ, МОБД ім. В. О. Лягіна, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

2011

Пригоди молодого лицаря : історичний роман : для ст. шк. віку / С.Ф. Черкасенко ; іл. В. М. Куща. - Київ : Національний книжковий проект, 2011. - 352 с. : іл. - (Бібліотека шкільної класики).

НБУВ, НПБУ, НБУ для дітей, МОБД ім. В. О. Лягіна, ЦМБ ім.М.Л.Кропивницького ЦБС

Пригоди молодого лицаря : історичний роман : [для ст. шк. віку] / С.Ф. Черкасенко ; худож. В. М. Куш. - Київ : Національний книжковий проект, 2011. - 352 с. - (Україна крізь віки).

МОБД ім. В. О. Лягіна

2015

Пригоди молодого лицаря : роман з козацьких часів / С. Ф. Черкасенко. - Київ : Знання, [2015?]. - 364 с. - (Скарби : молодіжна серія).

НБ НаУКМА

Публікації у збірках, хрестоматіях та навчальних виданнях

1993

Надії; Човен; На добраніч; Суша; Над річкою; Вечір у степу; Шахтарі; Шахта; Монольог; Дзвін; У ночі : [вірші] / С. Ф. Черкасенко // Українська Муза : поетична антологія: (історична хрестоматія) / ред. О. Коваленко. - Вип. 10 - Факс. вид. - Київ : Обереги, 1993. - С. 47-56.

МОБД ім. В. О. Лягіна, НПБ м. Миколаєва

1994

Вечір у степу; Над морем : [вірші]; Під землею : [вірш із циклу «В царстві праці»]; Молитва осіння : [вірш із циклу «Золоті пожари»]; На чужині: [вірш із циклу «На чужині»]; Яма : [оповідання] / С. Ф. Черкасенко // Література рідного краю: посібник-хрестоматія. - Миколаїв, 1994. - С. 61-71.

НБУ для дітей, МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

1999

Зима й весна; Над річкою : [вірші]; Соловейко : [оповідання] / С.Ф. Черкасенко // Рідне слово. Українська дитяча література: хрестоматія: у 2 кн. Кн. 2. - Київ, 1999. - С. 460-462.

МОБД ім. В. О. Лягіна, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

2001

Ой чого ти, дубе; Над річкою: [вірші] / С. Ф. Черкасенко // Українське слово: хрестоматія укр. літ. та літ. критики ХХ ст. - Кн. 4. - Київ, 2001, - С. 546-547.

МОУНБ ім. О. Гмирьова

2002

Гімн; Присяга; Розцвівся боз...; Над річкою; Мрія весняна; Воскресіння; До волі; На Дунаю; Марійка Підгірянка; Пізня осінь; Чому; Золота осінь; Лицар лютий;

Співець-титан : [вірші] / С. Ф. Черкасенко // Листок з вирію: поезія української діаспори. Кн. 2. - К., 2002. - С. 468-476.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, ЦМБ ім.М.Л. Кропивницького ЦБС

Дві матері; Рідний край : [вірші]; Маленький горбань : [оповідання] / С.Ф. Черкасенко // Пасічник, Є. А. Українська література : підручник для 6 класу / Є. А. Пасічник, Слоньовська О. В. - Київ : Освіта, 2002. - С. 104-117.

НБУ для дітей, МОБД ім. В. О. Лягіна

2003

Божевілля; Над річкою; Кохання; Молитва осіння; Сонце з України; Мати; Чи винні ми...: [вірші]; Безпритульні : [оповідання] / С. Ф. Черкасенко // Література рідного краю. Письменники Миколаївщини: посібник-хрестоматія. - Миколаїв, 2003. - С. 37-43.

НБУ для дітей, МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

2004

На чужині; Кохання : [вірші] / С. Ф. Черкасенко // Миколаївський оберіг. - Миколаїв, 2004. - С. 106-107.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

2005

В день першого листопада : [вірш] / С. Ф. Черкасенко // Український декламатор : збірка віршів для української молоді. - Київ, 2005. - С. 191 - 192.

МОУНБ ім. О. Гмирьова

Над річкою; Бенкет на бойовищі : [вірші]; Дві матері; Мій квітник : [з поеми «Наша твердиня»] / С. Ф. Черкасенко // Українське Диво : поетична антологія. Кн. 2 / за упоряд. та ред. В. Коломійця. - Київ : Український письменник, 2005. - С. 58-61.

НБУ для дітей, МОБД ім. В. О. Лягіна, НПБ м. Миколаєва

2006

Безпритульні : [фрагмент] / С. Ф. Черкасенко // Допитливому читачеві : хрестоматія з української літератури для додаткового читання у 6-му класі загальноосвітніх навчальних закладів / упоряд. Р. В. Мовчан. - Київ : Генеза, 2006. - С. 156 - 161.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна

Маленький горбань : [оповідання] / С. Ф. Черкасенко // Бездітко, Л. М. Українська література : хрестоматія для шкіл з українською мовою навчання. 6 клас / авт.-упоряд. Л. М. Бездітко, І. В. Ткаченко. - Харків : Веста : Ранок, 2006. - С. 82 - 98.

МОБД ім. В. О. Лягіна

Маленький горбань : [оповідання] / С. Ф. Черкасенко // Мовчан, Р. В. Українська література : підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Р. В. Мовчан. - Київ : Генеза, 2006. - С. 78-87.

НБУ для дітей, МОБД ім. В. О. Лягіна

2007

Батьківська бандура : [вірш] / С. Ф. Черкасенко // Красою душу напоїть: хрестоматія. - Миколаїв, 2007. - 158

МОУНБ ім. О. Гмирьова

Наша твердиня : [поема] / С. Ф. Черкасенко // Рідна мова, ти ніжний цвіт : антологія поетичних творів про українську мову. - Київ, 2007. - С. 459-465.

МОУНБ ім. О. Гмирьова

2008

Казка старого млина : [драма]; Про що тирса шелестіла... : [трагедія] / С.Ф.Черкасенко // Українська драматургія : антологія. - Харків, 2008. - Т. 2(1). - С.136 - 349.

МОУНБ ім. О. Гмирьова

2009

Про що тирса шелестіла... / С. Ф. Черкасенко // Розстріляне Відродження. Золоті рядки української репресованої драматургії : [п'єси] / ред.-уклад. О.В.Зав'язкін ; худож. С. Ю. Донець. - Донецьк : БАО, 2009. - С . 570 - 688.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна

Про що тирса шелестіла... / С. Ф. Черкасенко // Розстріляне Відродження. Шедеври української репресованої драматургії / ред.-уклад. О. В. Зав'язкін ; худож. С. Ю. Донець. - Донецьк : БАО, 2009. - С. 283-414.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, НПБ м. Миколаєва

2010

Маленький горбань : [оповідання] / С. Ф. Черкасенко // Усі твори за шкільною програмою : українська література. 6 клас / упоряд. І. А. Череп. - Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2010. - С. 241-258.

МОБД ім. В. О. Лягіна

2011

Вечір у степу : [вірш]; Маленький горбань : [оповідання] / С. Ф. Черкасенко // Українська література для дітей : хрестоматія / упор. О. О. Гарачковська. - Київ : Академія, 2011. - С. 219-233.

ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

2014

Маленький горбань : [оповідання] / С. Ф. Черкасенко // Скарбничка-чарівничка : хрестоматія для позакласного читання у початковій школі. 1-5 класи. - Харків : Віват, 2014. - С . 363 : іл. - (Українська класична література).

ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Світлій пам'яті генія; Величній пам'яті Пророка; Шевченкові : [вірші]; Наша твердиня : [уривки з поеми]; Прометей : [драматична картина пам'яті Т. Шевченка] / С. Ф. Черкасенко // Старовойт, Л. В. Художня рецепція постаті Т.Г. Шевченка у творчості письменників Миколаївщини: навчальний посібник / Л. В. Старовойт, І.Б.Марцінковський, О. В. Мірошніченко. - Миколаїв : Іліон, 2014. - С. 46-64.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

Світлій пам'яті генія; Наша твердиня; Чи винні ми...: [вірші]; Маленький горбань : [оповідання]/ С. Ф. Черкасенко // Живлюща сила ємигії / гол. ред. В.І.Шуляр; уклад. І. Ю. Береза, П. М. Водяна, В. І. Марущак та ін. - Миколаїв: Іліон, 2014. - С. 377 - 391.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

Публікації в періодичній пресі

1993

Поезії. Оповідання / С. Ф. Черкасенко // Донбас (Спецвип.). - 1993. - № 5. - С.132-158.

1998

Україна; Душа : [вірші] / С. Ф. Черкасенко // Народна творчість та етнографія. - 1998. - № 4. - С. 81, 113.

2000

Гей, пластуни! : [вірш] / С. Ф. Черкасенко // Світ дитини. - 2000. - № 6. - Обкл.

2002

Над річкою : [пісня] / С. Ф. Черкасенко // Київська правда. - 2002. - 21 верес.

2004

Над річкою; Симфонія ночі; Марища : [вірші] / С. Ф. Черкасенко // Київська старовина. - 2004. - N 49(20-26 груд.). - С. 8.

2006

О рідна мово, скарбе мій!; Пророк : [вірші]; Гайдамаки: (пісня) / С.Ф. Черкасенко // Український південь. - 2006. - N 2. - С. 146-147.

2008

Скептик : кілька згадок про Є. Х. Чикаленка / С. Ф. Черкасенко. - Кур'єр Кривбасу. - 2008. - N 224/225. - С. 199.

2012

Зима і Весна : [ноти] / лірика С. Черкасенка ; муз. Я. Степового // Музичний керівник. - 2012. - N 6. - С. 20.

2014

Пригоди молодого лицаря : уривок з історичного роману / С. Ф. Черкасенко // Дніпро. - 2014. - № 9-12. - С. 144-153.

Біографічні матеріали

Оліфіренко, С. М. Черкасенко Спиридон / С. М. Оліфіренко, В. В. Оліфіренко, Л. В. Оліфіренко // Оліфіренко С. М. Універсальний літературний словник-довідник / С. М. Оліфіренко, В. В. Оліфіренко, Л. В. Оліфіренко. - Донецьк : БАО, 2008. - С.388.

МОБД ім. В. О. Лягіна, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Черкасенко Спиридон : (1876-1940) – поет, прозаїк, драматург, педагог // Універсальний літературний словник-довідник. - Донецьк, 2007. - С. 388.

МОУНБ ім. О. Гмирьова

Черкасенко Спиридон Феодосійович // Мистецтво України: біогр. довід. - Київ, 1997. - С.630.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, ЦМБ ім.М.Л. Кропивницького ЦБС

Черкасенко Спиридон Феодосійович // Провідники духовності в Україні : довід. / за ред. І. Ф. Кураса. - Київ: Вища школа, 2003. - С.337 - 338.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ

Черкасенко Спиридон Феодосійович : (1876-1940) // Усі письменники і народна творчість: довід. - Київ: Майстер-клас, 2007-2008. - С.374.

НБУ для дітей, МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

* * *

Бездітко, Л. М. Спиридон Феодосійович Черкасенко : (1876-1940) / Л.М.Бездітко, І. В. Ткаченко // Бездітко Л. М. Українська література : хрестоматія для шкіл з українською мовою навчання. 6 клас / авт.-упоряд. Л. М. Бездітко, І.В.Ткаченко. - Харків : Веста : Ранок, 2006. - С. 82.

МОБД ім. В. О. Лягіна

Пасічник, Є. А. Спиридон Черкасенко (1876 – 1940) / Є. А. Пасічник, Слоньовська О. В. // Пасічник Є. А. Українська література : підручник для 6 класу / Є. А. Пасічник, Слоньовська О. В. - Київ : Освіта, 2002. - С. 103-104.

НБУ для дітей, МОБД ім. В. О. Лягіна

Спиридон Черкасенко (1876 – 1940) // Письменники української діаспори : донбаський вимір / [упоряд. В. А. Просалова]. - Донецьк : Східний видавничий дім, 2010. - С. 14.

Спиридон Черкасенко // Українське Диво : поетична антологія. / за упоряд. та ред. В. Коломійця. - Кн. 2. - Київ : Український письменник, 2005. - С. 57.

НБУ для дітей, МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Спиридон Черкасенко (1876 – 1940) // Усі твори за шкільною програмою : українська література. 6 клас / упоряд. І. А. Череп. - Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2010. - С. 240-241.

МОБД ім. В. О. Лягіна, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

Черкасенко Спиридон // Живлюща сила ємигії / гол. ред. В. І. Шуляр; уклад. І.Ю. Береза, П. М. Водяна, В. І. Марущак та ін. - Миколаїв: Іліон, 2014. - С. 376 - 377.

НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського, МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім.В.О.Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

Черкасенко Спиридон: (1876-1940) // Листок з вирію: поезія української діаспори. - Кн. 2. - Київ, 2002. - С. 538-539.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, ЦМБ ім.М.Л. Кропивницького ЦБС

Черкасенко Спиридон Феодосійович (1876-1940) // Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / упоряд. В. А. Просалової. - Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. - С. 450-451.

НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка

Література про життя та творчість С. Ф. Черкасенка

Антонович, Д. Триста років українського театру : 1619–1919 / Д. Антонович. - Прага, 1925. - 273 с.

НПБУ

Боднарук, І. Творче життя Спиридона Черкасенка / І. Боднарук // Боднарук, І. Між двома світами / І. Боднарук. - Донецьк, 1996. - С. 151-155.

ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Бойченко, В. П. Материк Спиридона Черкасенка / В. П. Бойченко // Бойченко, В. П. Три зошита : вибрані статті та поезії / В. П. Бойченко. - Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2011. - С. 195-202. - (Південна бібліотека).

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОДБ ім. В. О. Лягіна, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького, ЦМБ для дітей ім. Шури Кобера і Віті Хоменко

Бойченко, В. П. Материк Спиридона Черкасенка / В. Бойченко // Миколаївщина в історії України. / ред. Н. М. Огренич ; упор. В. П. Бойченко. - Ч. 2. - Миколаїв, 2009. - С. 179-186.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

Вишневський, В. А. Постать Спиридона Черкасенка в контексті розвитку української національної початкової школи : монографія / В. А. Вишневський. - Новий Буг: Вперед, 2011. - 251с.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, РДБ КЗ Новобузька ЦБС

Водяна, П. М. Поетика лірики С. Ф. Черкасенка / П. М. Водяна // Проблеми історії та сучасного стану науки української держави. - Т. 1. Історичні дисципліни та українознавство. - Миколаїв, Одеса, 2002. - С. 307-314.

МОУНБ ім. О. Гмирьова

Гусейнов, Г. Автобіографія та апологія Спиридона Черкасенка 1929 року / Г. Гусейнов // Гусейнов, Г. Господні зерна. Post scriptum / Г. Гусейнов. - Дніпропетровськ, 2005. - С. 568-601.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, НПБ м. Миколаєва

Іванисенко, В. «Його огневий сильний рух»: [про творчість Спиридона Черкасенка] / В. Іванисенко // Поезія-91 / упоряд. Л. В. Голота, О. В. Лупій, В. І. Міщенко. - Київ, 1991. - С. 180-196.

МОУНБ ім. О. Гмирьова

Ковалів, Ю. Спиридон Черкасенко / Ю. Ковалів // Ковалів, Ю. Історія української літератури: кінець XIX - поч. XXI ст. - Т. 1. У пошуках іманентного сенсу / Ю. Ковалів. - Київ, Академія, 2013. - С. 363-368. - (Альма-матер).

НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, НПБ м. Миколаєва

Ковалів, Ю. Спиридон Черкасенко / Ю. Ковалів // Ковалів, Ю. Історія української літератури: кінець XIX - поч. XXI ст. - Т. 2. У пошуках іманентного сенсу / Ю. Ковалів. - К. : Академія, 2013. - С. 86-87, 514-519. - (Альма-матер).

НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, НПБ м. Миколаєва

Ковальова, О. Черкасенко Спиридон Феодосійович (1876-1940) / О. Ковальова, В. Чистов // Ковальова, О. Очерки истории культуры Южного Прибужья / О.Ковальова, В. Чистов. - Кн. 2. Литература и театр. - Николаев, 2001. - С. 117-119.

НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського, МОУНБ ім. О. Гмирьова, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Котяш, І. Автобіографічні елементи художніх творів Спиридона Черкасенка / І.Котяш. // Література. Діти. Час. - Вип. 4. - Рівне : ПП Дятлик М.С., 2013.- С.75-80.

МОБД ім. В. О. Лягіна

Малютіна, М. П. Полілог-очікування у ранній драматургії Спиридона Черкасенка / М. П. Малютіна // Наукові записки. - Вип. 50. - Кіровоград, 2003. - С.188-194.

Мишанич, О. «Його огневий сильний рух» : [творчість Спиридона Черкасенка] / О. Мишанич // Поезія-91. - Київ, 1991. - С. 180 - 189.

МОУНБ ім. О. Гмирьова

Мишанич, О. В безмежжі зим і чужини... (повернення Спиридона Черкасенка) / О. Мишанич // Черкасенко С. Твори: у 2 т. - Т. 1. - Київ: Дніпро, 1991. - С. 5-42.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім.М. Л. Кропивницького ЦБС

Мосіяшенко, В. А. С. Ф. Черкасенко / В. А. Мосіяшенко // Мосіяшенко, В. А. Історія педагогіки України в особах / В. А. Мосіяшенко ; ред. А. А. Бойко. - Суми, 2005. - С.185-192.

НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

11 грудня – 120 років від дня народження С. Ф. Черкасенка (1876-1940) // Календар знаменних і пам'ятних дат 96: IV кв. - Київ, 1996. - С. 84-91.

МОУНБ ім. О. Гмирьова

Оришака, Ю. «О. Сльози рідної землі! Вас не забути до сконання!» : творча доля Спиридона Черкасенка / Ю. Оришака // Бузький гард. - 1966. - С. 77 - 80.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, НПБ м. Миколаєва

Поет, прозаїк, драматург: до 125-річчя від дня народження С. Ф. Черкасенка // Знаменні дати. Календар. - 2001. - С. 250 - 254.

Просалова, В. Донбас у художній візії Спиридона Черкасенка / В. Просалова // Донбас: культурно-освітній обмін з українцями світу: матеріали науково-практичної конференції. - Донецьк : Україна - світ : Український культурологічний центр, 2011. - С. 229-234.

Ржепецький, Л. А. Спиридон Черкасенко: постать у вирі історії : навч. посібник / Л.А.Ржепецький. - Миколаїв : МФ НаУКМА, 2000. - 60 с.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В Хоменко

Русова, С. Спиридон Черкасенко, поет-педагог : з нагоди 25-ліття письменницької діяльності / С. Русова // Софія Русова і Галичина : зб. статей і матеріалів. - Івано-Франківськ : Вік, 1996. - С. 66-69.

Серединський, О. Життєвий і творчий шлях С. Ф. Черкасенка (до 130-річчя з дня народження) / О. Серединський // Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження. VI Миколаївська обласна краєзнавча конференція. - Миколаїв, 2006. - С.259.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, ЦМБ ім. М.Л.Кропивницького ЦБС

Спиридон Черкасенко (1876 – 1940) // Історія української літератури ХХ століття: навч. посібник : у 2 кн. - Кн.1 (1910 – 1930-ті роки). - Київ : Либідь, 1993. - С. 701 - 705.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Спиридон Черкасенко (1876 – 1940) // Історія української літератури ХХ століття: підручник : у 2 кн. - Кн.1. Перша половина ХХ століття. - Київ : Либідь, 1998. - С. 391 - 394.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Спиридон Феодосійович Черкасенко (1876 – 1940) // Література рідного краю : посібник-хрестоматія. - Миколаїв, 1994. - С. 55 - 60.

НБУ для дітей, МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Спиридон Черкасенко (1876 – 1940) // Література рідного краю. Письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія. - Миколаїв, 2003. - С. 34 - 37.

НБУ для дітей, МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

Спиридон Черкасенко (1876 – 1940) // Рідне слово. Українська дитяча література: хрестоматія : у 2 кн. - Кн. 2. - Київ, 1999. - С. 458 - 460.

НБУ для дітей, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Укладав книги та підручники : [Спиридон Черкасенко] // Узбереги Божої ріки : історичний календар Миколаївщини. - Київ : СПД Жадько В. О., 2003. - С.721-722.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М.Л.Кропивницького ЦБС

Фальова, С. Педагогічні погляди Спиридона Черкасенка / С. Фальова, О.Чернявська // Фальова С. Українська державність: проблеми історії, права, економіки, мовознавства, філософії, політології та культури / С. Фальова, О.Чернявська. - Т. 1. - Миколаїв; Одеса, 2001. - С. 344 - 347.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Черкасенко Спиридон Феодосійович : (1876-1940) : [особливості творчості. Оповідання «Маленький горбань»] // Усі письменники і народна творчість: довід. - Київ: Майстер-клас, 2007-2008. - С.372 - 373.

НБУ для дітей, МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

Шевельов, Ю. Спиридон Черкасенко / Ю. Шевельов // Дорогою відрядження: публіцистичні та наукові тексти 1941–1943 рр. (харківський період) / Ю. Шевельов. - Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2014. - С. 82-84.

Шитюк, М. М. Черкасенко Спиридон Феодосійович / М. М. Шитюк, Є.Г.Горбуров, К. Є. Горбуров // Шитюк, М. М. Слава і гордість Миколаївщини : навчальний посібник / М. М. Шитюк, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров. - Миколаїв : Видавець Шамрай П.М., 2012. - С . 256-257.

НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського, МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім.В.О.Лягіна, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

Шитюк, М. М. Черкасенко Спиридон Феодосійович / М. М. Шитюк. // Повне зібрання наукових праць. - Т. 31. - Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2013. - С .482-483.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Школа, В. Драматургія Спиридона Черкасенка (еволюція індивідуального стилю) / В. Школа. - К. : Знання України, 2001. - 130 с.

НБУВ

"Як фенікс, встане рідний край - країна вільних господарів!" (Формування української ментальності в процесі вивчення творчості Спиридона Черкасенка) // Ми є. Були. І будемо Ми! : виховання національної самосвідомості учнів засобами художньої літератури / ред. Н. Й. Волошина. - Київ : Ленвіт, 2003. - С.170.

НБУ для дітей, НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського, НПБ м. Миколаєва

* * *

Агеев, Ю. Каждая строка полна любви : [к 120-летию Спиридона Черкасенка] / Ю. Агеев // Южная правда. - 1997. - 8 февр.

Антонець, А. Спиридон Черкасенко: штрихи до літературно - педагогічного портрету / А. Антонець // Українська мова і література в школі. - 2003. - № 2. - С. 51 - 53.

Астраханцева, Л. Вшанування пам'яті земляка : (про С. Черкасенка) / Л.Астраханцева // Бібліотечна планета. - 2007. - №3. - С. 35. - (Постаті минулого).

Бабишкін, О. Культурно-просвітницька діяльність Спиридона Феодосійовича Черкасенка (1876-1940) / О. Бабишкін // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С.32-34.

Барабан, Л. Драма і театр України в 90-х роках ХХ століття / Л. Барабан // Студії мистецтвознавчі. - 2008. - № 4. - С. 35-46.

Барабан, Л. Спиридон Черкасенко : сторінки драматургічної творчості / Л.Барабан // Український театр. - 2001. - № 1-2. - С. 18-21.

Басенко, А. Новобужане помнят свого видаючогося земляка : [Спиридона Черкасенка] / А. Басенко // Южная правда. - 2000. - 28 дек.

Береза, І. Черкасенко дітям про поетів / І. Береза // Наукові праці. - 2014. - Вип. 228. - Т. 240. - С. 43-46. - (Філологія. Літературознавство).

Бойченко, В. Літературна творчість Спиридона Черкасенка / В. Бойченко // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип.2. - С. 12-17.

Бойченко, В. Материк Спиридона Черкасенка / В. Бойченко // Щотижня. - 2000. - 8 черв. - С.4 ; закінч. 15 черв. - С.4.

Бойченко, В. Повернімо пам'ять про видатного земляка : [Спиридона Черкасенка] / В. Бойченко // Вперед. - 1992. - 12 верес.

Бойченко, В. Скарбник слова і духу : чи всіх знаменитих земляків ми пам'ятаємо / В. Бойченко // Щотижня. - 1992. - 7 берез.

Верлан, С. Ювілей відзначили новобузьці : 100-ліття «Просвіти» на Миколаївщині / С. Верлан // Вперед. - 2007. - 14 квіт. - С.4.

Веселовська, Г. Експресіонізм ранньої драматургії Спиридона Черкасенка / Г.Веселовська // Дивослово. - 1997. - №2. - С.15-17.

Вишневський, В. Той самий Свій Спостережливий Педагог, Театрал, Провінціал як гордість Новобузького краю : [про Спиридона Черкасенка] / В.Вишневський // Вперед. - 2008. - 23 серп. - С.4.

Вишневський, В. "Початок" - відправна точка педагогічного подвижництва Спиридона Черкасенка : [про книгу С. Черкасенка "Початок" - граматка до науки читання й письма] / В. Вишневський // Шлях освіти. - 2009. - № 2. - С. 41-43.

Відродити пам'ять про видатного земляка : [Спиридона Черкасенка] // Радянське Прибужжя. - 2000. - 10 берез.; Вперед. - 2000. - 25 квіт. - С. 4.

Вшановуємо пам'ять поета-земляка : звернення до меценатів, колективів установ, підприємств, організацій, осередків політичних партій і блоків, громадськості, учнівської та студентської молоді Новобузьжя // Вперед. - 2006. - 4 берез. - С. 1.

Галущенко, В. Вшанували поета-земляка : до 130-річчя з дня народження С.Ф.Черкасенка / В. Галущенко // Вперед. - 2007. - 30 січ.

Галущенко, В. Згук батьківської бандури : [до 125-річчя з дня народження Черкасенка] / В. Галущенко // Слово просвіти. - 2001. - 5 квіт. - С. 10. - (Такі вони, просвітяни).

Галущенко, В. Конкурс виявив талановитих : [конкурс української патріотичної пісні «Батьківська бандура» на честь С. Черкасенка] / В. Галущенко // Вперед. - 2006. - 4 квіт. - С. 2. - (До 130-річчя з дня народження С. Ф. Черкасенка).

Галущенко, В. Новини від фонду ім. С. Ф. Черкасенка / В. Галущенко // Вперед. - 2007. - № 110 (29 грудня). - С. 1.

Галущенко, В. Новобузький фонд ім. С. Ф. Черкасенка / В. Галущенко // Слово Просвіти. - 2011. - 24 лют. - С. 5.

Галущенко, В. Славетне життя земляка : відомості від благодійного фонду ім.С. Черкасенка / В. Галущенко // Вперед. - 2002. - 14 верес.

Галущенко, В. Спиридон Черкасенко в колі поетів-сучасників / В. Галущенко, Л. Дашко // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 17-31.

Галущенко, В. Талант, яким гордяться Новий Буг і вся Україна : почав діяти фонд імені Черкасенка / В. Галущенко // Вперед. - 2001. - 10 квіт. - С. 1, 4.

Гонгар, І. Розійдемося світами...: [про Спиридона Черкасенка] / І. Гонгар // Вісті України. 1991. - №9(лют.). - С. 4.

Глазкова, Е. Спиридон Черкасенко : поет, педагог и наш земляк / Е. Глазкова // Крик. - 2000. - №45(20-27 дек.). - С. 2.

Дедул, О. На честь видатного земляка : [до дня міста встановлено пам'ятний знак Спиридону Черкасенку в м. Новий Буг] / О. Дедул // Вперед. - 2006. - 8 квіт. - С. 1.

Дейнега, В. Його творчий внесок вагомий : [творчий шлях Спиридона Черкасенка] / В. Дейнега // Вперед. - 2001. - 25 груд. - С. 3.

Дробін, І. Талановитий земляк : [Спиридон Черкасенко] / І. Дробін // Червоний прапор. - 1997. - 5 лют.

Жицька, Т. Драматургія Спиридона Черкасенка на сцені народного театру / Т.Жицька // Народна творчість та етнографія. - 1998. - № 4. - С. 74-78.

Жицька, Т. З епістолярії С. Черкасенка / Т. Жицька // Київська старовина. - 1996. - № 2-3. - С. 100-103.

Жицька, Т. Історична драматургія Спиридона Черкасенка / Т. Жицька // Київська старовина. - 1999. - № 5. - С. 127-134.

Жицька, Т. Л. Курбас і С. Черкасенко / Т. Жицька // Вперед. - 2001. - 25 груд.

Іванченко, В. Сіяч добра і слави : [Спиридон Черкасенко] / В. Іванченко // Народна армія. - 1993. - 23 груд.

Калантаєвська, Г. «Хуторні» погляди П. Куліша у творчості С. Черкасенка / Г.Калантаєвська // Слово і час.- 1995. - № 1. - С.53 - 56.

Козік, Н. Презентація книги С. Черкасенка «Рідна школа» / Н. Козік // Шкільна бібліотека. - 2006. - № 7. - С. 77-81.

Копиленко, Н. Повернення : [до 115-річчя з дня народження С. Ф. Черкасенка] / Н. Копиленко // Українська мова і література в школі. - 1991. - № 10. - С.85 - 87.

Копиленко, Н. Спиридон Черкасенко / Н. Копиленко // Рідна школа. - 1993. - №9. - С. 16-19.

Корнафель, В. Відомі і невідомі пісні Спиридона Черкасенка / В. Корнафель // Вперед. - 2013. - 26 лют. - С. 3.

Корнафель, В. Справжній патріот : [про пісенні твори Спиридона Черкасенка] / В. Корнафель // Вперед. - 2001. - 25 груд.

Корнафель, І. Знайомтесь: наш земляк – письменник : [з життя і діяльності Спиридона Черкасенка] / І. Корнафель // Вперед. - 1991. - 18 черв. - (Літературна студія «Колос»).

Котяш, І. Епістолярій Спиридона Черкасенка : автобіографічний та літературний контексти / І. Котяш // Слово і час. - 2012. - N 4. - С. 87-93.

Кухар-Онишко, О. Про що тирса шелестіла.. / О. Кухар-Онишко // Радянське Прибужжя. - 1991. - 24 груд.

Матвієнко, Л. Світлиця : [в Новобузькій центральній районній бібліотеці відкрито літературну вітальню імені Спиридона Черкасенка] / Л. Матвієнко // Вперед. - 2007. - 6 берез. - С. 4.

Миронець, Н. Євген Чекаленко та Спиридон Черкасенко : земляки й співробітники / Н. Миронець // Кур'єр Кривбасу. - 2008. - N 224/225. - С.197

Мишанич, О. «Кому повім мої скорботи?..» : [про С. Черкасенка] / О.Мишанич // Друг читача. - 1991. - 27 лют.

Мишанич, О. Спиридон Черкасенко (1876-1940) / О. Мишанич // Слово і час. - 1991. - №7. - С. 19-29.

Могила Спиридона Черкасенка в Празі // Книжник. - 1992. - N 9. - С. 29 : фот.

Момотенко, А. Його ім'я живе і незабутнє : [з нагоди відзначення 124-ї річниці з дня народження Спиридона Черкасенка] / А. Момотенко // Вперед. - 2000. - 23 груд. - С. 2.

Момотенко, А. На честь земляка: у пошанівок відомого українського поета Спиридона Черкасенка встановлено меморіальну дошку у Новому Бузі на хаті, де проживала його родина / А. Момотенко // Рад. Прибужжя. - 2001. - 20 січ.

Момотенко, А. На честь прославленого земляка – відомого українського поета Спиридона Черкасенка встановлено меморіальну дошку в нашому місті на хаті, де проживала його родина / А. Момотенко // Вперед. - 2000. - 30 груд. - С. 2.

- Мороз, Л.** Про символізм в українській драматургії : [про п'єси «Жах», «Казка старого млина», «Про що тирса шелестіла» С. Черкасенка] / Л. Мороз // Сучасність. - 1993. - № 4. - С. 94 - 106.
- Нестеренко, Н.** Українська історична проза XIX - I пол. XX ст.: становлення й розвиток жанру / Н. Нестеренко // Вивчаємо українську мову та літературу. - 2012. - N 27. - С. 2-7
- Оліфіренко, В.** Я – вгорі, я на дзвіниці! Я – на варті – стережу! / В. Оліфіренко // Український південь. - 2006. - 20-26 груд. - С. 8. - (До 130-річчя з дня народження С. Ф. Черкасенка).
- Памятный знак** писателю Спиридону Черкасенко открыт в Новом Буге // Николаевские новости. - 2006. - 12 апр. - С.3.
- Правдюк, О.** Фольклорні елементи драматургії Спиридона Черкасенка / О.Правдюк // Народна творчість та етнографія. - 1994. - № 1. - С. 44 - 52.
- Ржепецький, Л.** Спиридон Черкасенко: постать у вирі історії // Рідне Прибужжя. - 2000. - 9 лист.
- Серединський, О.** Новобузький самородок : життєвий і творчий шлях С.Ф.Черкасенка (до 130-річчя з дня народження) / О. Серединський // Рідне Прибужжя. - 2006. - 9 груд. - С.4.; Вперед. - 2006. - 19 груд. - С. 1.
- Ситченко, А.** Як Фенікс, встане рідний край... : [про Спиридона Черкасенка] / А. Ситченко // Радянське Прибужжя. - 1998. - 31 груд.
- Стадник, Г.** Пісняр з Нового Бугу : [Спиридон Черкасенко] / Г. Стадник // Вперед. - 1991. - 27 лип.
- Степаненко, Ю.** Новое о Спиридоне Черкасенко: к выходу учебного пособия Л. Ржепецкого о жизненном и творческом пути педагога и поэта / Ю. Степаненко // Южная правда. - 2001. - 18 янв.
- Ткачук, М. П.** Розмаїття творчих шукань митців кінця XIX - початку XX століть / М. П. Ткачук // Вивчаємо українську мову та літературу. - 2010. - N 19/21. - С. 15-29.
- Фальова, С.** Педагогічні погляди Спиридона Черкасенка / С. Фальова // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 10-12.
- Чернявська, О.** Літературна спадщина Спиридона Феодосійовича Черкасенка (1876-1946) / О. Чернявська // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 9-10.
- Чижова, Л.** Співець рідного краю / Л. Чижова // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 37-38.
- Шалімова, Н.** Наш земляк – наша гордість / Н. Шалімова // Вперед. - 2006. - 27 трав. - (До 130-річчя з дня народження Спиридона Черкасенка).
- Шевельов, Ю.** Спиридон Черкасенко / Ю. Шевельов // Нова Україна. 1942. - №247 (1 листоп.). - С. 3.
- Школа, В.** Із драматичних дебютів Спиридона Черкасенка / В. Школа // Слово і час. - 1997. - №8. -С. 62-64.
- Шукан, О.** Свій край безмежно він любив : присвячується С. Черкасенку : [вірш] / О. Шукан // Вперед. - 2007. - 6 берез. - С. 4.
- Янюк, Л.** Спиридон Черкасенко - видатний драматург / Л. Янюк // Краєзнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 35-37.
- Ярошенко, М.** Наші славні земляки : [про Спиридона Черкасенка] / М.Ярошенко // Вперед. - 1999. - 14 січ. - С. 3.

Викладання творчості С. Ф. Черкасенка

Пальчинська, Л. М. Копії топонімів у романі С. Ф. Черкасенка «Пригоди молодого лицаря» / Л. М. Пальчинська, В. В. Желязкова // Наука. Студентство. Сучасність : збірник тез V Всеукраїнської наукової студентської конференції молодих вчених. - Миколаїв, 2014. - С. 105 - 106.

НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського

Проблема гуманізму та людяності в оповіданні С. Черкасенка «Маленький горбань» : урок-бесіда // Нетрадиційні уроки : українська література. 5-12 класи / уклад. Л. І. Нечволод. - Харків, 2008. - С. 56-62.

НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського

Старовойт, Л. В. Майстерність психологізму в оповіданнях С. Черкасенка про дітей / Л. В. Старовойт // Старовойт, Л. В. Література Миколаївщини : навчальний посібник до курсу «Літературне краєзнавство» для студентів філологічних спеціальностей / Л. В. Старовойт. - Миколаїв : Іліон, 2014. - С. 43 - 51.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко, НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського

Старовойт, Л. В. Спиридон Черкасенко : доля і творчість / Л. В. Старовойт // Старовойт, Л. В. Література Миколаївщини : навчальний посібник до курсу «Літературне краєзнавство» для студентів філологічних спеціальностей / Л. В. Старовойт. - Миколаїв : Іліон, 2014. - С. 36 - 43.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко

Старовойт, Л. В. Спиридон Черкасенко : доля і творчість / Л. В. Старовойт // Старовойт, Л. В. Письменники Миколаївщини: літературно - критичні матеріали до курсу «Літературне краєзнавство» : навч. посібник / Л. В. Старовойт. - Миколаїв, 2007. - С. 23 - 29.

МОУНБ ім. О. Гмирьова, МОБД ім. В. О. Лягіна, МОБЮ, НПБ м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС, ЦМБ для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменко, НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського

Чим запам'ятався мені Павлик із оповідання Спиридона Черкасенка «Маленький горбань» // Усі твори : 5-9 класи / авт.-упоряд. С. Ш. Відмінник. - Київ : Майстер-клас, 2008. - С. 350-351.

МОБД ім. В. О. Лягіна, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС

Чупринін, О. О. С. Черкасенко «Маленький горбань». Образ Павлика – душевно красивого і щедрого хлопчика / О. О. Чупринін // Чупринін, О. О. Усі уроки української літератури в 6 класі / О. О. Чупринін. - Харків : Основа, 2008. - С.162-167. - (12-річна школа).

НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського

* * *

Антонець, Н. «Така доля молодих письменників...» : драма «Хуртовина» Спиридона Черкасенка на тлі його життя / Н. Антонець // Українська мова та література. - 2004. - № 39. - С. 25-28.

Антофійчук, В. Євангельський архетип зради в драмі С. Черкасенка «Ціна крові» / В. Антофійчук // Урок української. - 2001. - № 11-12. - С. 52-55.

- Архипенко, А.** Літературні диктанти : за оповіданням С. Черкасенка «Маленький горбань» / А. Архипенко // Все для вчителя. - 2010. - N 34/35. - С. 49-50.
- Баранчук, О.** Краса і незахищеність людської душі за оповіданням Спиридона Черкасенка «Маленький горбань» : українська література, 7 клас / О. Баранчук // Українська мова й література в сучасній школі. - 2013. - N 1. - С. 27-29.
- Баранчук, О.** Спиридон Черкасенко «Маленький горбань». Образ Павлика. 6-й клас / О. Баранчук // Українська мова та література. - 2013. - N 16. - С. 14-16.
- Грибак, О.** В безмежжі зим і чужини...: [літературно-музична композиція, присвячена творчості Спиридона Черкасенка] / О. Грибак, Л. Яценко // Красезнавчий альманах. - 2002. - Вип. 2. - С. 39-44.
- Дякунова, Л.** Збагнути трагедію степів: до аналізу історичної драми С.Черкасенка «Северин Наливайко» / Л. Дякунова // Українська мова та література. - 1996. - № 5. - С. 1, 4-5.
- Дяченко, С.** Краса природи - поезія душі людської: пейзаж у творах С.Черкасенка / С. Дяченко // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2004. - № 2. - С. 191-194.
- Дяченко, С.** Новаторство Спиридона Черкасенка у жанрі романної прози / С.Дяченко // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2005.- № 6.- С. 139-141.
- Дяченко, С.** Образ гетьмана Петра Сагайдачного в українській літературі : за романами Д. Мордовця, А. Чайковського, С. Черкасенка / С. Дяченко // Дивослово. - 2003. - № 5. - С. 76-78.
- Захарчук, Є.** Яка краса врятує світ? : урок вивчення нового матеріалу в 6 класі / Є. Захарчук // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2010. - N 3. - С. 21-22.
- Зятина, Т.** Спиридон Черкасенко «Маленький горбань» / Т. Зятина // Все для вчителя. - 2013. - N 11. - С. 84.
- Калантаєвська, Г.** Знайомство учнів з дитячими оповіданнями Спиридона Черкасенка / Г. Калантаєвська // Дивослово. - 1994. - № 10-11. - С. 43-46.
- Калюжникова, А.** Краса і незнищенність людської душі в оповіданні «Маленький горбань» С. Черкасенка. 6 клас / А. Калюжникова // Українська література в загальноосвітній школі. - 2013. - N 11. - С. 30-32.
- Колосова, В.** "В диханні народу дихання й моє": інтегрований урок (українська література, біологія) / В. Колосова, О. Ландарь // Вивчаємо українську мову та літературу. - 2009. - N 6. - С. 31-36.
- Кудрявцев, М.** Ідеї та особистості в історичних п'єсах С. Черкасенка) / М.Кудрявцев // Дивослово. - 1997. - № 2. - С. 15-17.
- Кудрявцев, М.** Світові сюжети в українській драматургії (на прикладі творчості С. Черкасенка) / М. Кудрявцев // Українська мова та література. - 2004. - № 39. - С. 20-24.
- Макашова, Ю.** Формування комунікативної літературної компетенції через використання технології розвитку критичного мислення : критичне мислення - модель для навчання та виховання громадян майбутнього / Ю. Макашова // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2011. - N 9. - С. 57-64.

Марченко, С. Творчість Спиридона Черкасенка на уроках літератури. 6 клас / С. Марченко // Вивчаємо українську мову та літературу. - 2010. - N 9. - С. 21-22.

Нестеренко, А. Розмова про красу людської душі : інтегрований урок з української та зарубіжної літератури : [«Маленький горбань» С. Черкасенка та «Різдвяна пісня в прозі» Ч. Діккенса] / А. Нестеренко // Все для вчителя. - 2011. - N34/36. - С. 118-120.

Опацька, Н. С. Черкасенко «Маленький горбань» - твір про красу і незахищеність людської душі. 6-й клас / Н. Опацька // Українська мова та література. - 2010. - № 19. - С. 23-25.

Рисак, М. С. Черкасенко. «Маленький горбань» - твір про красу і незахищеність людської душі : урок з елементами рольової гри в 6-му класі / М.Рисак // Українська мова та література. - 2010. - № 41/42. - С. 7-11.

Рудницька, О. Доброта і жорстокість в оповіданні С. Черкасенка «Маленький горбань» / О. Рудницька // Дивослово. - 2003. - № 10. - С. 43-45.

Серветник, О. Образ Павлика - душевно красивого й щедрого хлопчика (за оповіданням Спиридона Черкасенка «Маленький горбань») : особистісно зорієнтований урок у 5 класі / О. Серветник // Українська література в загальноосвітній школі. - 2011. - № 6. - С. 25-27.

Ситченко, А. У чому справжня краса і сила людини : урок за оповіданням С.Черкасенка «Маленький горбань». 6 клас / А. Ситченко, Н. Огренич // Українська література в загальноосвітній школі. - 2009. - № 4. - С. 34-36.

Ситченко, А. Формування української ментальності в процесі вивчення творів С. Черкасенка : на уроках літератури рідного краю / А. Ситченко // Українська література в загальноосвітній школі. - 2009. - № 4. - С. 28-33.

Скворцова, О. М. Спиридон Черкасенко. «Маленький горбань» / О.М.Скворцова // Все для вчителя. - 2012. - N 17/18. - С. 88-89.

Стебновська, Н. Доброта врятує світ : [урок-роздум за оповіданням С.Черкасенка «Маленький горбань»] / Н. Стебновська // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2004. - N 4. - С. 28-31.

Урок-етюд «Література рідного краю» : [за темою оповідання С. Черкасенка «Яма». 6 кл.] // Вересень.- 2000. - № 2. - С. 62 - 65.

Фаліна, Н. І. Література рідного краю. С. Черкасенко «Пригоди молодого лицаря» : урок-бесіда з позакласного читання. 6 клас / Н. І. Фаліна // Все для вчителя. - 2000. - N 3. - С. 31-32.

Цьома, Л. Уміти вірити в добро: урок розвитку критичного мислення у 6 класі / Л. Цьома // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2010. - N 11/12. - С. 13-17.

Школа, В. Образ Юри в драмі С. Черкасенка «Ціна крові» / В. Школа // Українська мова і література. - 1997. - N 40. - С 7-8.

Шмарговська, Л. В. Людина починається з добра : за творчістю С. Черкасенка «Маленький горбань» / Л. Шмарговська // Все для вчителя. - 2010. - N 34/35. - С. 93-94.

Шуляр, В. Технологія уроку літератури рідного краю : урок-спілкування за оповіданням С. Черкасенка «Соловейко» / В. Шуляр, С. Островна // Українська література в загальноосвітній школі. - 2015. - N 4. - С. 41-44.

Бібліографічні матеріали

Черкасенко Спиридон Феодосійович, поет, прозаїк, драматург // Літературна Миколаївщина в особах: бібліогр. покажч. / Упр. культури Миколаївської облдержадміністрації; ДОУНБ ім. О. Гмирьова / за ред. В. П. Бойченка; склад. Н.А.Полівода. - Миколаїв, 2001. - С. 80 - 81.

Черкасенко Спиридон Феодосійович, поет, прозаїк, драматург // Миколаївські письменники - дітям : біобібліогр. покажч. / Упр. культури Миколаївської облдержадміністрації; МОДБ ім. В. О. Лягіна / уклад. В. Є. Щербак, Л. Г. Шевцова. - Миколаїв, 2010. - С. 88-91: портр.

Спиридон Черкасенко (1876 – 1940) : рек. список літ. / Управління культури Миколаївської облдержадміністрації; МОДБ ім. В. О. Лягіна / уклад. О.М.Долинська. - Миколаїв, 2001. - 3 с.

Черкасенко Спиридон Феодосійович // Письменники-краяни: ювіляри 2016 року : біобібліогр. покажч. / Упр. освіти виконкому Миколаївської міськради; НПБ м. Миколаєва / ред. В. І. Шуляр; уклад. Н. В. Радутна, Н. В. Щербак, Л. В. Шутяк. - Миколаїв, 2016. - С. 30 - 32.

Web-ресурси

Твори С. Черкасенка

Електронна бібліотека [Електронний ресурс] // DIASPORIANA.ORG.UA : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://diasporiana.org.ua/?s=%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE>, вільний. - Дата останнього доступу : 10.03.2016. - Загол. з екрана.

Вечірній гість : драм. картина : в 1 д. [Електронний ресурс] / С. Черкасенко ; муз. Я. Ярославенка. - Прага : Накладом книгарні Лаврова : Друк. «Політика», [Б. р.] - 31 с. - Електрон. копія текст. даних. - Режим доступу : <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/11953/file.pdf>, вільний. - Дата останнього доступу : 10.03.2016. - Загол. з екрана.

Казка старого млина : драма [Електронний ресурс] / С. Черкасенко. - Київ ; Відень; Львів : Чайка, [Б. р.]. - 138 с. - Електрон. копія текст. даних. - Режим доступу : <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/7422/file.pdf>, вільний. - Дата останнього доступу : 10.03.2016. - Загол. з екрана.

Рідна школа. Читанка 1. Рік перший [Електронний ресурс] / склад. С. Черкасенко. - 2-е вид. - Київ; Відень : Українська школа, 1918. - 98 с. : іл. - Електрон. копія текст. даних. - Режим доступу : <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/10514/file.pdf>, вільний. - Дата останнього доступу : 10.03.2016. - Загол. з екрана.

Рідна школа. Читанка 2. Рік другий [Електронний ресурс] / склад. С. Черкасенко. - 3-е вид. - Київ; Відень : Українська школа, 1918. - 146 с. : іл. - Електрон. копія текст. даних. - Режим доступу : <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/10516/file.pdf>, вільний. - Дата останнього доступу : 10.03.2016. - Загол. з екрана.

Рідна школа. Читанка 3 [Електронний ресурс] / склад. С. Черкасенко. - Київ; Львів; Відень : Українська школа, 1919. - 292 с. : іл. - Електрон. копія текст. даних. -

Режим доступу : <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/9512/file.pdf>, вільний. - Дата останнього доступу : 10.03.2016. - Загол. з екрана.

Твори. Т. 1 [Електронний ресурс] / С. Черкасенко (П. Стах). - Київ ; Відень: Дзвін, 1920. - 203 с. - Електрон. копія текст. даних. - Режим доступу : <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/2590/file.pdf>, вільний. - Дата останнього доступу : 10.03.2016. - Загол. з екрана.

Твори. Т. 2 [Електронний ресурс] / С. Черкасенко (П. Стах). - Київ ; Відень: Дзвін, 1920. - 198 с. - Електрон. копія текст. даних. - Режим доступу : <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/2592/file.pdf>, вільний. - Дата останнього доступу : 10.03.2016. - Загол. з екрана.

Твори. Т. 2 [Електронний ресурс] / С. Черкасенко (П. Стах). - Київ ; Відень: Дзвін, 1920. - 198 с. - Електрон. копія текст. даних. - Режим доступу : <http://archive.org/stream/tvorycher02cheruoft#page/n7/mode/2up>, вільний. - Дата останнього доступу : 10.03.2016. - Загол. з екрана.

Про життя і творчість С. Ф. Черкасенка

Біобібліографічна довідка «Своїм життям до себе дорівнятись» [С.Ф.Черкасенко] [Електронний ресурс] // Волинська обласна бібліотека для дітей : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://www.biblioteka.volyn.ua/konkursy/859/>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Біографія Спиридона Черкасенка [Електронний ресурс] // OnlyArt : [веб-сайт]. - Режим доступу : http://onlyart.org.ua/?page_id=35736, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Визначні постаті минулого. Спиридон Черкасенко / В. Куфльовський [Електронний ресурс] // Ятрань : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://www.yatran.com.ua/articles/659.html>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Спиридон Феодосійович Черкасенко [Електронний ресурс] // archive.is : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://archive.is/PYAZg>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Спиридон Феодосійович Черкасенко [Електронний ресурс] // Українська література : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://www.ukrlit.vn.ua/biography/cherkasenko.html>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Спиридон Феодосійович Черкасенко : реферат [Електронний ресурс] // Parta.ua : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://www.parta.com.ua/referats/view/4633/>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Спиридон Черкасенко [Електронний ресурс] // Літературний портал : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://knyga.in.ua/index.php/inshe/biohrafii/609-spyrydon-cherkasenko>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Спиридон Черкасенко : біографія [Електронний ресурс] // LiveLib : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://www.livelib.ru/author/414681>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Спиридон Черкасенко (з відновлених архівів) [Електронний ресурс] // Блог-архів : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://fedorchuk.com.ua/2010/11/11/спиридон-черкасенко-з-відновлених-ар/>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Заголовок з екрану.

Черкасенко Спиридон : біографія / В. Оліфіренко [Електронний ресурс] // Клуб Поезії : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://www.poetryclub.com.ua/metrs.php?id=118&type=biogr>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Черкасенко Спиридон – життєвий та творчий шлях [Електронний ресурс] // Бібліотека школяра : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://www.ukrtvory.com.ua/cher.html>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Черкасенко Спиридон. Народний учитель-будитель / Д. Когутяк [Електронний ресурс] // City Council : [веб-сайт]. - Режим доступу : <https://sites.google.com/site/novyjbug/vidomi-kraani/cerkasenko-spiridon/>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Черкасенко Спиридон Феодосійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : [веб-сайт]. - Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Черкасенко_Спиридон_Феодосійович, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Черкасенко Спиридон Феодосійович [Електронний ресурс] // Літературна карта Миколаївщини : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://www.niklib.com/resource/karta.ua?id=192>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Черкасенко Спиридон Феодосійович [Електронний ресурс] // Литературная Николаевщина : [веб-сайт]. - Режим доступу : http://www.kinder.mksat.net/prepodavatelyam/mini_spravochnik/pis_cherkasenko/index.html, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Черкасенко Спиридон Феодосійович [Електронний ресурс] // Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна: [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://laginlib.org.ua/mykolaiv/literatura/cherkasenko.php>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

[Черкасенко Спиридон Феодосійович] [Електронний ресурс] // Миколаївська обласна бібліотека для юнацтва : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://unbib.mk.ua/index.php/2009-06-11-13-17-31/54-2009-06-11-13-26-20/1207--2015-.html>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Черкасенко Спиридон Феодосійович [Електронний ресурс] // Публічна електронна бібліотека української художньої літератури : [веб-сайт]. - Режим доступу : http://ukrlit.org/cherkasenko_spyrydon_feodosiiovych/tvory, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Електронний каталог

Електронний каталог [Електронний ресурс] // Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/node/554>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Електронний каталог [Електронний ресурс] // Національна парламентська бібліотека України : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://catalogue.nplu.org/?page=1&arg2=%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B>

[0%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE](#), вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Електронний каталог [Електронний ресурс] // Національна бібліотека України для дітей : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://www.chl.kiev.ua/Catalog.aspx>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Електронний каталог [Електронний ресурс] // Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська Академія» : [веб-сайт]. - Режим доступу : http://194.44.142.55/F?func=find-b&request=%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE&find_code=WAU&adjacent=N, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Електронний каталог [Електронний ресурс] // Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка : [веб-сайт]. - Режим доступу : <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/result.php3>, вільний. - Дата останнього доступу : 06.03.2016. - Загол. з екрана.

Зміст

Спиридон Черкасенко (передмова)	3
Життєвий шлях Спиридона Черкасенка	4
Вшанування пам'яті Спиридона Черкасенка	6
Творчі набутки Спиридона Черкасенка	6
Видання творів Спиридона Черкасенка	8
Публікації у збірках, хрестоматіях та навчальних виданнях	13
Публікації у періодичній пресі	16
Біографічні матеріали	16
Література про життя та творчість С. Ф. Черкасенка	18
Викладання творчості С. Ф. Черкасенка	25
Бібліографічні матеріали	28
Web-ресурси	28